

Deprinderile muzicale la preșcolari

„Muzica este graiul sufletului.

Ea stârnește în noi, nu instinctele, ci gândurile cele mai profunde”.

Ludwig Van Beethoven

„Deprinderile sunt componente automatizate ale activității. Ele se elaborează conștient prin exerciții. În procesul elaborării lor sistematice, conștiința îndeplinește un rol coordonator asupra acțiunilor și operațiilor care urmează să se automatizeze prin exerciții.” (H. Barbu, A. Mateias, *Pedagogie școlară*)

Numeroase deprinderi și obișnuințe se formează în procesul conviețuirii sociale și al cunoașterii empirice. În activitatea de învățare, anumite deprinderi și obișnuințe fac obiectul instruirii sistematice. Activitățile de instruire pentru formarea deprinderilor sunt concepute în așa fel încât, să se sprijine pe cunoștințele și deprinderile dobândite anterior. Prin nota de automatism, dobândită pe calea exercițiului, se conferă deprinderilor operativitatea și flexibilitatea necesară.

Una dintre sarcinile esențiale ale educației muzicale o constituie formarea deprinderilor muzicale, ele contribuind la asimilarea, înțelegerea și interpretarea muzicii la un nivel artistic superior. Pentru formarea deprinderilor este necesar să se cunoască gradul de înzestrare a copiilor.

Deprinderile muzicale trec mai întâi printr-o fază incipientă de formare a lor, când conștientul supraveghează execuția. Prin exercițiu sistematic și conștient, ele se accelerează, se automatizează, capătă mai multă siguranță și precizie, în timp ce erorile se reduc, iar atenția copilului la detalii scade, asigurând numai un control general al execuției. Deprinderile muzicale nu se desfășoară niciodată total în afara controlului conștient.

Reunind calea aferentă, cea care duce semnalele sonore de la organul receptor, urechea, pe căi nervoase specifice la centrul specializat din creier, cu calea eferentă, cea care transmite organului efector, laringele, la muzica vocală, comenzile organului deliberator, creierul, în cadrul stereotipului dinamic, actul cântării nu se poate sustrage total autocontrolului, care constă în cenzurarea și eventual, corectarea fidelității redării.

Munca depusă de educatoare pentru formarea de priceperi și deprinderi muzicale este invers proporțională cu nivelul aptitudinilor muzicale ale copilului, cu mențiunea că, progresul, în acest sens, este sprijinit și de capacitățile intelectuale ale copilului.

Mulți copii afirmă că nu vocea și auzul, de aceea este foarte important ca aceștia să fie învățați să cânte. Amuzicalitatea este ca o maladie contractată prin sedentarism și care se poate

înlătura numai prin exerciții. Mulți dintre actualii „amuzicali” sunt dintre cei rămași în afară educației muzicale și nu dintre cei lipsiți de predispoziții. Este vorba de rolul prioritar și mai ales, al educației în formarea și dezvoltarea aptitudinilor.

Relațiile dintre ereditate, mediu și educație sunt complexe, fiecare dintre cei trei factori contribuind la formarea personalității umane.

Copilul nu se naște cu talent și nici cu aptitudini. Genetic, el se naște cu predispoziții, care se pot dezvolta în aptitudini și talent, ca rezultat al conlucrării dintre mediu și educație.

O activitate poate să determine apariția aptitudinilor, numai în măsura în care solicită dezvoltarea acestora și, totodată, determină copilul să-și mobilizeze toate resursele fizice și intelectuale în îndeplinirea ei, îl captivează și-l determină la eforturi permanente, pentru a se perfecționa.

După gradul complexității, deprinderile se clasifică în simple și complexe. În orice activitate, deprinderile se întrepătrund, iar clasificările lor au un caracter relativ, realizându-se mai mult cu scop didactic.

Formarea deprinderilor trebuie să se sprijine pe interesele copiilor pentru activitate și pe aptitudinile lor. Pe parcursul formării lor, este necesară o constanță a principiilor și metodelor de lucru, pentru a se putea asigura automatizarea. Calitatea metodelor de formare, caracterul lor activ constituie un factor de mare importanță în formarea la parametri înalți a deprinderilor.

Etapile formării deprinderilor sunt:

- etapa familiarizării cu acțiunea sau cu conținutul deprinderii, în care se realizează instrucția verbală și demonstrarea model de către educatoare a acelei deprinderi;
- etapa învățării analitice, când deprinderile complexe se fragmentează în unități mai mici, care se învață pe rând;
- etapa organizării și sistematizării, în care se constată o bună execuție a părților și un efort de integrare într-o structură unitară, dar încă, cu un consum mare de timp și cu un efort centrat pe realizarea legăturilor;
- etapa sintetizării și automatizării, în care integrarea elementelor este deplină, acțiunea se desfășoară cu fluentă, solicitarea atenției scade treptat, controlul conștient se face numai în ansamblu;
- etapa perfecționării deprinderii, în timpul căreia se ating toți parametrii ceruți: sinteză, corectitudine, precizie.

În toate fazele formării deprinderilor, se fac exerciții. Acestea trebuie să îndeplinească anumite cerințe:

- să fie adecvate, ca structură;
- să nu însemne o reluare monotonă a ceea ce s-a mai făcut;
- să aibă un scop precis și anume, acela de a perfecta sau forma o anumită componentă.

Mijloc principal de formare a deprinderilor este exercițiul, alături de care audiția are un rol deosebit. În perfecționarea și valorificarea deprinderilor, foarte importante sunt: cântecul și jocul muzical. Exercițiile acționează în corectarea și dezvoltarea auzului și a vocii copiilor. Un rol deosebit îl au jocurile cu diverse sarcini muzicale, activitatea de cântare în colectiv.

Grădinița vizează formarea unor deprinderi muzicale diverse.

Participând la o interpretare colectivă în cadrul grupei, a corului și respectând indicațiile educatoarei, copiii li se formează **deprinderi de a cânta în colectiv**. Această deprindere constă în respectarea următoarelor cerințe: atitudinea în timpul cântării, poziția corectă de cânt, respirația corectă, respectarea tonului și a gesturilor dirijorale necesare sincronizării execuției. Se recomandă exersarea unor probleme încă din primele activități. Educatoarea explică, demonstrează și apoi execută cu copiii.

Interpretarea colectivă este precedată de comunicarea tonului și a semnalului de început. Se urmărește, în continuare, realizarea unei respirații sincronizate cu cuprinderea întregii capacități toracice și nu numai a celei claviculare. Respirația corectă se formează prin exerciții specifice și se valorifică în executarea cântecelor. Se urmărește, în mod deosebit, realizarea omogenizării, dezvoltarea ambitusului, a expresivității vocale, ponderând tendința copiilor de a cânta tot timpul tare.

Încă din primele activități de educație muzicală, la grupa mică se constată că, rareori, vocile copiilor sunt frumoase de la natură, fără să aibă nevoie de o cultură vocal-auditivă, sistematic și metodic realizată. Cauza pentru care mulți copii cântă fals și strident, provine din faptul că, în mod natural, ei au o emisie guturală, forțată, bazată pe o respirație scurtă și găfâită, care nu poate asigura susținerea neîntreruptă a sunetelor muzicale din linia melodică a cântecelor. La acestea, se adaugă și pronunția defectuoasă a cuvintelor. Având tendința de a forța vocea prin țipete, copiii înăbușesc complet cuvintele, deformându-le.

Educatoarea are sarcina să organizeze de la început anumite activități și exerciții vocale, menite să pregătească aparatul vocal al copiilor, pentru o cântare corectă și expresivă. Fiind scutiți de memorarea textului sau a mișcărilor jocului, copiii pot fi solicitați, în cadrul acestor exerciții, în sensul pronunțării tuturor consoanelor finale, a inspirației în momentul potrivit și nu la jumătatea cuvintelor, să nu cânte pe inspirație, ci numai pe expirație, să aibă o dicție și o emisie corectă.

După ce copilul a mai evoluat, cântecului îi va reveni rolul principal în dezvoltarea deprinderilor melodice.

Deprinderile ritmice constau în capacitatea de a percepe, recunoaște sunete cu durate diferite (lungi, scurte), recunoașterea și marcarea pauzelor în cânt, ritmizarea cântecelor prin bătăi din palme sau cu instrumente de percuție sau jucării muzicale, conștientizarea cântecelor după formula ritmică de la început, conștientizarea unor formule ritmice date și valorificarea tuturor acestor elemente în scurte creații ritmice.

Ritmul este elementul muzical care dă viață muzicii, copiii manifestând un mare interes pentru activitățile ritmice, pe care le practică în mod spontan în toate jocurile lor independente. Valorificând înclinațiile ritmice ale copiilor, printr-o atentă și sistematică educație ritmică, se realizează una din componentele de bază ale educației muzicale.

Deprinderile psiho-motrice constau în executarea de mișcări pe muzică și se formează de timpuriu. Copiii efectuează din proprie inițiativă mișcări de legănare, bătăi ușoare din palme sau din picioare, marcând, de fapt, timpii accentuați ai măsurii. Răspunzând acestor particularități, educatoarea va exersa mișcările pe diferite și jocuri muzicale de dans, de ilustrare a conținutului cântecelor. Alegerea și efectuarea mișcărilor denotă capacitatea copiilor de a înțelege conținutul cântecelor și de a conștientiza elementele muzicale. În această categorie, se încadrează și mișcările de dirijat, de fapt, mișcări de tactare a măsurilor simple, pe care copiii le realizează în mod intuitiv. Copiii din grupa mare au tendința de a dirija ritmul cântecelor, iar deprinderea de tactare corectă se formează, abordându-se cântece scrise în măsura de 2/4, tactând cu ambele mâini.

Deprinderi melodice. Dacă ritmul este elementul ce dă forța și vigoarea muzicii, melodia constituie elementul expresiv și emoțional al artei muzicale. Simțul melodic al copilului se dezvoltă prin intermediul cântecelor, exercițiilor, audițiilor și jocurilor muzicale, prin reproducerea după auz. Pentru a realiza percepția conștientă a elementelor melodice, ca elemente de limbaj muzical, este necesar să se organizeze o serie de activități muzicale, prin mijlocirea cărora, copiii să intuiască structura melodiei, începând de la cele mai simple relații de înălțime dintre sunete și până la complexa linie melodică pe care o descoperă în cântece.

Deprinderile de interpretare se formează în timp, cu grijă pentru firească și muzicalitate, potrivit capacităților copiilor, apelând continuu la gândirea lor, precum și la trăirea afectivă adevărată. Ele constau în capacitatea de a alege și de a executa tempo-ul și nuanțele adecvate fiecărui cântec, de a cânta expresiv și cu sensibilitate, în strânsă legătură cu înțelegerea mesajului

artistic. Cântecul învățat se poate grupa după conținut și caracter, copiii știind cum trebuie interpretate acestea: repede, lent, tare sau încet.

Deprinderile de audiere sunt specifice activității muzicale, deoarece însușirea prin imitație a unui cântec se face pe baza ascultării conștiente de către fiecare copil a execuției colectivului în care se încadrează. O formă superioară a acestei deprinderi o reprezintă audierea lucrărilor muzicale înregistrate. Condiția formării corecte a acestei deprinderi este gradarea în timp și dificultate a pieselor audiate, modul în care este explicat și înțeles conținutul lucrării audiate, precum și frecvența auduțiilor.

Deprinderile de diferențiere a timbrului vocal și instrumental constau în diferențierea timbrului prin percepție auditivă directă sau prin intermediul audierii și, totodată, în interpretarea cântecelor cu acompaniament susținut de diferite instrumente muzicale, pseudo-instrumente, jucării muzicale.

Vocile și instrumentele se recunosc și se rețin ușor prin audierea unor lucrări muzicale vocale și instrumentale, atât din muzica cultă, cât și din muzica populară.

Instrumentele muzicale aduse ca suport în acompanierea cântecelor pot fi: toba, clopoțelul, triunghiul, tamburina, castagneta, talgerele, claves etc.. Ele aduc un plus de culoare, fac actul interpretării plăcut și dorit de copii. Jucăriile muzicale (bagheta, morișca, cutiile rezonatoare etc.) se utilizează frecvent în acompaniamentul ritmic. Deși valoarea lor muzicală este mai mică, valoarea educativă este deosebită, pentru că, pot fi confecționate de către copii, care le mănuiesc cu multă plăcere, fiind rodul muncii lor.

Bibliografie

H. Barbu, A. Mateiaș, *Pedagogie școlară*, E.D.P. București, 1994

G. Aldea, G. Munteanu, *Didactica educației muzicale*, E.D.P, București, 2001

A. Ungureanu, E. Pantelimon, *Manual Cantus Mundi*, București, 2016.

Prof. înv. preprimar Moraru Daniela
Liceul Teoretic Ion Creangă Tulcea